

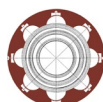
Genarps kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

MAX LASERNA 2014-11-22

Max Laserna
Byggnadsantikvarie

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Genarps kyrka

Genarps församling, Torna kontrakt, Lunds stift,
Genarps socken, Genarp 32:1, Lunds kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

I fonden på Kyrkvägen som leder till Genarp från Kyrkheddinge, knappt tre mil öster om Malmö, reser sig Genarps kyrka ur det omgivande jordbrukslandskapet. Med sitt 50 meter höga västtorn utgör en av landskapets högsta landsortskyrkor. Samhället Genarp, som åtminstone sedan 1700-talet legat öster om kyrkan, är beläget vid foten av Romeleåsen med dess betesmarker, barr- och lövskogar. I området kring byn finns de tre slotten Häckeberga, Toppeladugård och Björnstorp. Kyrkobyggnaden och dess lummiga kyrkogård är placerad i byns västra utkant och omges av åkermark och viss äldre bebyggelse. Socknen Genarp har medeltida rötter och byn har länge ansetts ha grundlagts på 1100-talet. Under 1300-talet omskrevs orten under namnet ”Genathorp” och under 1600-talet ”Giennerup”. Utgrävningar som gjorts inför ett nytt bostadsområde strax norr om kyrkogården visar emellertid på att Genarp varit en boplats redan på 500-talet.

Kyrkobyggnaden

Genarps kyrka uppfördes 1590–93 som patronats- och gravkyrka åt den danska riksmarskalken Hack Holgersen Ulfstand (1535–94), vars slott Häckeberga låg strax sydost om Genarp. Ulfstand var högt ansedd inom det danska hovet och blev vid nitton års ålder utsedd till fältherre och ledare för den Skånska adelsfanan. Ulfstand var även lärare åt den unge prins Christian (1577–1648) som efter faderns (Fredrik II) död kröntes till kung av Danmark vid en ålder av 11 år. Hack Ulfstand trädde då in som Christian IV:s förmyndare.

Under 1580-talet spenderade släkten Ulfstand alltmer tid på sitt gods Häckeberga varför det ansågs nödvändigt att låta bygga en praktfull helgedom som gravplats åt sig och sina hustrur. 1589 dog hans första hustru Pernilla Göye och det var troligen det direkta behovet av en värdig gravplats åt henne som ledde till att kyrkobyggandet inleddes året därpå. Hack Ulfstands andra fru, Anna Parsberg, avled 1592. Själv gick riksmarskalken ur tiden 1594. Troligen fick han aldrig se den ståtliga kyrkobyggnaden i sin fulla prakt innan han begravdes i gravvalvet under koret. Kvarlevorna efter Ulfstand och hans hustrur flyttades emellertid till mindre ståndsmässiga placeringar i kyrkan då senare godsherrar vid Häckeberga tog plats i korets gravvalv.

Genarps kyrka sedd från nordväst.

När Genarps kyrka restes revs en liten medeltida kyrka som låg på ungefär samma plats. Vid en restaurering på 1930-talet påträffades foten från en dopfont som troligen hört till den medeltida kyrkan. Kunskapen om den tidigare kyrkan är idag närmast obefintlig.

Exteriör

Kyrkobyggnaden består av ett treskeppigt långhus, västtorn indraget i långhusets mittskepp, vapenhus i söder, femsidigt korparti med nordlig sakristia i öster. Till sin form är kyrkan en basilika med högt mittskepp och lägre sidoskepp. I mittskeppets högmur över sidoskeppens pulpettak finns en rad fönster, ett så kallat klerestorium, vilket förser kyrkorummet med ljus. Tornets murar går i liv med sidoskeppens gavlar, vilka fungerar som strävpelare och bidrar till att möjliggöra tornets höga resning. Stilmässigt karaktäriseras kyrkobyggnaden av en kvardröjande gotik som förenas med renässansens stilideal. Det senare syns exteriört främst i sakristians och vapenhusets svängda volutgavlar och mindre detaljer som ankarslutar och ornament. Bortsett från dessa partier är kyrkobyggnaden i stort sett osmyckad. Byggherrens död 1594 avbröt sannolikt arbetet med exteriörens utsmyckning. Spår av förberedelser för sandstensportaler vid kyrkans västingång och vapenhusets port tyder på detta.

Kortaket i bly och långhusets vind. Notera fialerna, kulornamenten och ankarlutarna på långhusets gavel.

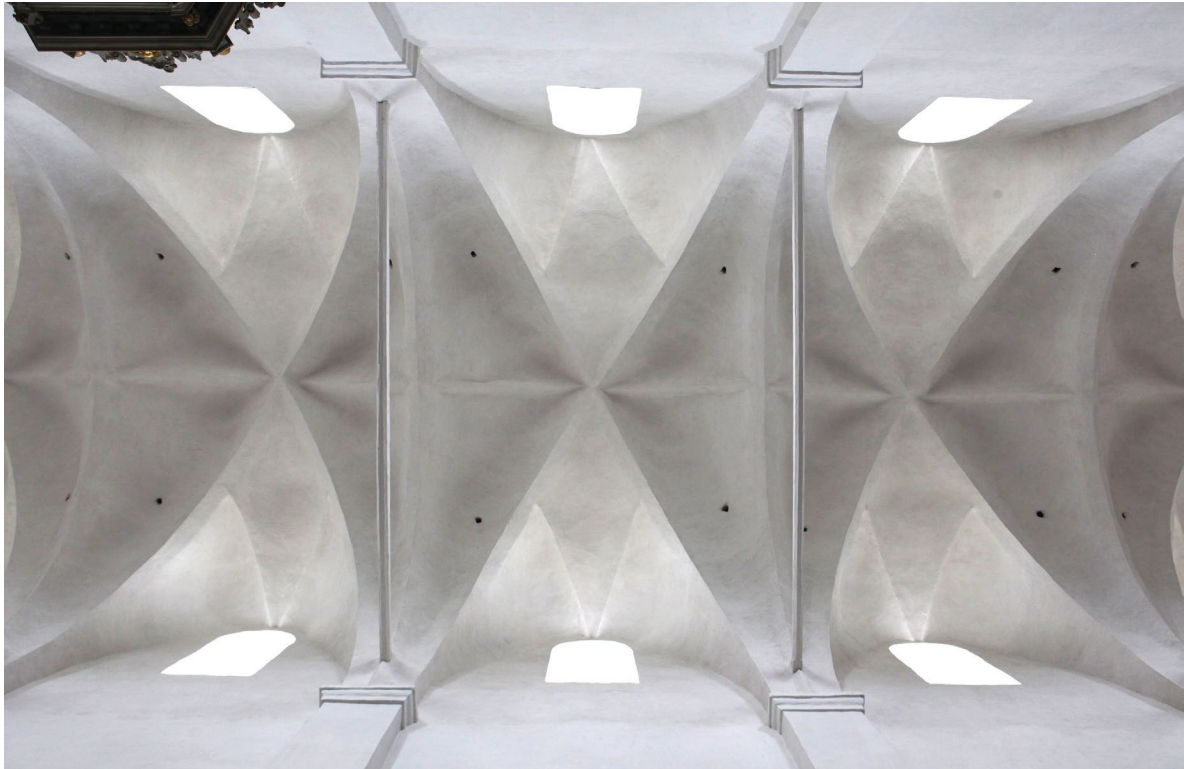
Murarna är oputsade och uppförda i rödaktigt stortegel och vilar på en utskjutande sockel av kvaderhuggen natursten. Teglet är lagt i kryssförband och har ritsade fogar. Fasaderna avslutas upptill av en vulstprofilerad kornisch i samma tegel som i fasaderna. Kyrkans tegel sägs ha tillverkats sydväst om Genarp i Hässelberga 1. Troligen var bottenvåningens samtliga fönster ursprungligen blyinfattade och hade sandstensposter. Merparten av dessa ersattes på 1870-talet av de något mindre svartmålade gjutjärnsfönster som kyrkan har idag. I sakristian finns ännu ett blyinfattat fönster bevarat, vilket vetter åt norr.

Under mitten av 1800-talet skrev domkyrkoarkitekten Carl George Brunius att takfallen på långhuset och koret var avtäckta med bly, medan sidoskeppen, vapenhuset och sakristian bar vingtegel. Tornets täckning nämns inte. Domkyrkoarkitekten Theodor Wåhlin menade i en undersökning av kyrkan utförd

1914 att kyrkans samtliga takfall varit täckta med bly, spiran undantagen, vilken han höll troligt för att ha varit klädd med ekspån (vilket den med säkerhet var åren 1870–1963). Under 1900-talet har takfallen efterhand belagts med kopparplåt, undantaget koret som ännu bär blytak. Taken saknar avvattningsystem i form av hängrännor eller liknande.

Interiör

Genom ett vindfång innanför kyrkans västentré (tillkommet 1946 efter ritningar av Theodor Wåhlin) nås tornets bottenvåning som leder in i kyrkan. Kyrkorummet utgörs av ett treskeppigt långhus och femsidigt kor i öster, och domineras av det breda mittskeppets rymd och ljus samt takens valvslagningar. Bortsett från senare tillkomna inventarier och nuvarande fast inredning som bänkar, läktare och altarpopsats är kyrkorummet i stort sett bevarat så som det såg ut vid uppförandet i slutet av 1500-talet. Utöver en brand i korets tak år 1670 har kyrkan varit förskonad från några större förändringar. Mittskeppet täcks av fem sexkappiga gratvalv, dvs. ribbvalv där valvkapporna möter varandra utan synliga ribbor. Valven vilar på pilastrar med profilerade kapital. Sidoskeppen övertäcks av vardera fem fyrsidiga gratvalv. Mittskeppets höga murar hålls samman av fyra högt placerade dragstag av trä, vilka behuggits till oktagonala form. Ovanpå träbjälkarna ligger förstärkningar i form av dragjärn. Kyrkorummets samtliga murytor samt dragstagen är vitmålade. Skeppen skiljs åt av åtta robusta oktagonala kolonner med rundbågiga valv. Mittgången och golvet i långhusets

Mittskeppets kleristorium och sexkappiga gratvalv. Valven skadades i jordskalvet 2008 men reparerades några år senare. Mellan pilastrarna syns dragstagen i trä.

främre del är belagda med kvadratiska kalkstensskivor i grått och rött. Tolv gravstenar från 1600- och 1700-talen finns inlagda i mittgångens golvläggning. Även dessa är i kalksten.

Bänkarna är uppdelade i fyra kvarter varav två finns i mittskeppet och ett i varje sidoskepp. I den västra delen av sidoskeppen finns två flankerande pig- och drängläktare. Koret har en stickbågig triumfbåge in mot kyrkorummet och täcks av ett flackt cellvalv, dvs. ett valv i tegel med nätliknande mönster. Vid triumfbågens möte med den vertikala muren syns änden på en avsågad bjälke. Denna kan ha varit del i det korskrank som sägs ha delat av koret från långhuset. Vid restaureringsarbeten 1999–2000 upptäcktes 55 små hål försedda med ekplugg i valvet. I två av pluggen fanns små stjärnor i plåt som tidigare varit förgyllda. Stjärnorna är idag vitmålade med oljefärg. I korets östra mur fanns tidigare ett fönster, vilket sannolikt murades igen då den nuvarande altaruppsatsen tillkom 1787. I den norra delen står kororgeln som införskaffades av församlingen 2004.

Orgelläktaren återfinns i kyrkorummets västra del och utgörs av ett sekundärt bjälklag, vilket skjutits in mellan tornets första och andra våning. Läktaren byggdes ut mot kyrkorummet i samband med att orgeln införskaffades från S:t Petri kyrka i Malmö i slutet av 1700-talet. Utbyggnaden består av läktarens tresidiga avslut in mot kyrkorummet som tillsammans med orgeln till stor del döljer den rundbågiga tornbågen. Två generalskarvar syns i brädningen på läktarens undersida, vilka

Kyrkorummet sett från öster. I bildens ytterkanter syns pig- och drängläktarna.

Tornets tredje våning. Notera bomhålen i muren, avlastningsbågen i muren och det igenmurade hålet, vilket troligen användes för materialtransport vid kyrkans uppförande.

tyder på att dess västra del hört till en tidigare läktare. Den östra delen i tornets bottenvåning bärs upp av fyra marmorerade träpelare medan den tresidiga delen in mot kyrkorummet bärs upp av sex krenelerade doriska träkolonner som stänkmålats. Både pelare och kolonner är målade i grått och brunt på grå botten och har skaft med entasis, dvs. att skaften har en ansvällning vid mitten. Ovanpå kolonnerna vilar ett entablement dekorerat med triglyfer och en utkragande tandsnittsfris. Läktarbarriärens krön är dekorerat med en kraftig meanderslinga. Läktarbarriären är målad i en gråblå kulör med accenter i guld.

Vapenhuset tillkom troligen samtidigt som den övriga kyrkan och är placerat i anslutning till det södra sidoskeppets sydvästra del. Taket täcks av ett fyrkappigt gratvalv. Längs rummets alla väggar finns låga, murade sittbänkar.

Sakristian återfinns i nordöstra delen av kyrkan, i direkt anslutning till koret.

Östra sidan av långhusvinden, sett mot söder. Den ursprungliga takstolskonstruktionen från sent 1500-tal är i stort sett oförändrad sedan uppförandet. I bildens nederkant syns gratvalvens toppiga ovansida.

Liksom vapenhuset är taket täckt av ett fyrkappigt gratvalv. I dess norra mur finns prästingången. Sakristian är uppförd samtidigt som den övriga kyrkan.

Tornet har fem våningar och bjälklag av ek. I dess tredje våning syns en stor avlastningsbåge i murverket mot mittskeppet. Från tornets fjärde våning nås mittskeppets vind. Takkonstruktion över mittskeppet är i ek och är till stora delar ursprungligt sedan kyrkans uppförande. Genom ett lågt placerat hål i den östra delen av mittskeppets vind nås korvinden. Taklaget över koret brann 1670, vilket bjälken över den trånga ingången till vinden ännu bär spår av. Korvindens taklag består till största delen av furu.

I kyrkan finns två igenmurade öppningar. En är placerad mellan det norra sidoskeppet och mittskeppet, den andra återfinns på tornets tredje våning i muren mot mittskeppet. Öppningarna har sannolikt använts för distribution av byggnadsmaterial under kyrkans uppförande.

Inredning och inventarier

Altaranordningen i koret tillkom 1787.

Altarbordet är i trä och har en draperimålad dekor. Inne i altaret finns den stenskiva som tros ha varit kyrkans ursprungliga altare.

Altaruppsatsen skänktes av släkten Silverskiöld på Häckeberga slott. I altaruppsatsen ingår delar från en tidigare altaruppsats eller möjligen ett skrank mellan långhus och kor. Altarmålningen föreställer scener från Getsemane.

Altarringen tillkom sannolikt vid samma tidpunkt som altaruppsatsen och består av en låg gråmålad balustrad.

Dopfunten är från 1200-talet och är tillverkad i höörsandsten. Ingeborg Ulfstand, den sista ägaren till Häckeberga slott, införskaffade dopfunten till Genarps kyrka. Sannolikt flyttades den från Allhelgönaklostret i Lund 1646. Den består av två

delar, en kvadratisk attisk bas och en palmettdekorerad rund cuppa med en bågfris upptill. Stilmässigt hör den samman med en grupp kallad "Genarpsgruppen".

Predikstol med tillhörande baldakin är utformad i renässansstil och är bevarad sedan kyrkans uppförande. I samband med tillkomsten av herrskapsläktaren flyttades predikstolen 1699 från sin plats på långhusets sydöstra kolonn till sin nuvarande placering på den andra kolonnen från öster i mittskeppets norra sida. Vid restaureringen 1787 målades predikstolen och baldakinen i grå marmorering för att stilmässigt bindas samman med den då nytillkomna altarordningen. Predikstolens korg är dekorerad med förgyllda skulpturer föreställande de fyra evangelisterna Matteus, Markus, Lukas och Johannes, apostlarna Paulus och Petrus, samt deras respektive attribut. Sockeln bär Hack Ulfstands och hans hustrurs fäderne- och modernevapen placerade mellan änglaansikten. Under predikstolen sitter en grinande varg, vilken förmodligen anspelar på namnet på kyrkans patronus och byggherre, Ulfstand.

Dopfunten är placerad i korets södra del.

Herrskapsbänkarna som återfinns på sin ursprungliga plats, längst fram i långhusets bänkkvarter, härrör från kyrkans uppförande och är aningen högre än de bakomvarande bänkarna. De är rikt snidade, tillverkade i ek och bär Hack och hans hustrurs vapensköldar samt årtalet 1593. Den hantverksmässiga likheten med predikstolen talar för att de utförda av samma verkstad. Utsidorna har en klassicerande uppbyggnad, och bär byggherrens och hans hustrurs vapensköldar. Bänkarna har dubbla säten så att herrskapet antingen kunde sitta vänt mot altaret eller mot predikstolen, ett förhållande som är betecknande för den lutherska predikan.

Orgeln återfinns på orgelläktaren i mittskeppets västra del. Den är tillverkad i Danmark av Marcussen & Søn, Aabenraa 1957. Denna orgel ersatte en orgel byggd av A Mårtenssons Orgelfabrik AB i Lund 1938, vilken i sin tur ersatte en medeltida orgel som inköpts från Sankt Petri kyrka i Malmö under 1700-talet. Den medeltida orgeln invigdes år 1800 och användes fram till 1937 då den såldes till Malmö Museum. De äldsta delarna i Orgeln på Malmö Museum härrör från 1400- och 1500-talen, vilket gör den till en av världens äldsta spelbara orglar. Det nuvarande orgelverket innehåller 1200 pipor och har en fasad ritad av dåvarande domkyrkoarkitekten i Lund, Eiler Græbe (1892–1977). Dess utformning är tidstypisk, men påminner samtidigt om den tidigare medeltida orgeln. Den femdelade fasaden och orgelhuset är tillverkade

Kyrkorummets sett från öster. I förgrunden syns de båda herrskapsbänkarna från 1593. På höger sida syns predikstolen från samma år och på väggen till vänster herrskapsläktaren från 1669. Den kraftfulla orgeln på orgelläktaren dominerar i kyrkorummets västra del.

i ek med tunna vertikalställda ribbor i den undre delen. Spelbordet är integrerat i orgelhuset och är vänt från kyrkorummets. En kororgel står sedan den inköpts från Lindö kapell i Norrköping år 2004 i korabsidens norra del. Dess uppbyggnad är snarlik Marcussenorgeln med femdelat övre parti. Fasad och orgelhus är tillverkade i grönlaserat trä.

Läktare i sidoskeppen, de så kallade *pig- och drängläktarna*, kan ha tillkommit på 1700-talet och ersatte i så fall ett par äldre läktare från 1600-talet. Barriärerna mot mittskeppet är gråmålade och är dekorerade med akantusblad. Läktarna nås via trappor från sidoskeppen.

Herrskapsläktaren, som är upphängd i det södra sidoskeppets andra travé sett från öster, byggdes 1669 åt innehavarna av Häckeberga slott på initiativ av fru Mette Rosenkrantz. Läktaren nås via en trappa från sidoskeppets tredje travé sett från öster och har ett tresidigt avslut som skjuter ut i långhuset. Läktarbarriären är rikt snidad och är försedd med fem blyinfattade glaspartier, vilka kan hissas upp vid gudstjänst. Mellan fönstren finns svartmålade spiralkolonnetter som bär upp ett entablement med en målad textfris bestående av bokstäver i guld på svart botten som avslutas av en gråmålad arkitrav och fem puttidekorerade överstycken. I läktarens nedre ramverkskonstruktion syns fem ursprungliga vapensköldar. Barriären är i övrigt målad i gråvitt, vilket skedde vid en restaurering av läktaren 1787. Ytterligare två motsvarande horisontella textband i guld

Herrskapsläktaren från 1669 som ovanligt nog är upphängd på väggen.

och svart återfinns mellan glaspartierna och vapensköldarna samt strax över de dekorativt snidade understyckena som avslutar läktarbarriären nedåt. Innehavarna på Häckeberga slott har dispositionsrätt över herrskapsläktaren för all framtid, så länge de bekostar dess underhåll.

Bänkinredningen är från 1700-talet och utgörs av fyra slutna kvarter målade i en ljus gråblå kulör med en aningen mörkare överliggare. Två kvarter är fördelade på var sin sida om mittgången och står på trägolv. På andra sidan sidoskeppsgångarna, mot sidoskeppens respektive yttermurar, finns två något enklare kvarter, vilka står på tegelgolv. I korets sydvästra hörn står en mindre klockarbänk som sannolikt är samtida med övrig bänkinredning. De nuvarande bänkarna ersatte troligen den ursprungliga bänkinredningen.

Den *stora kyrkklockan* i malm är från 1591. Den *lilla kyrkklockan* i malm tillverkades 1630. Båda bär längre inskriptioner som berättar om dess tillkomst.

Mässhaken i mörkbrun sammet från 1772 utsmyckad med ett triangulärt fält i silver med det hebreiska Gudsnamnet Jahve på framsidan och ett latinskt kors placerat på Golgataberget på baksidan.

Häckebergas parkliknande kyrkogård öster om kyrkan. Den stora obeliskens restes som gravsten över Tönnes Wrangel som köpte marken av Hans Olsson (?–1914), även kallad "Hans Ringare", som var Genarps kyrkovaktmästare och ägare till marken utanför kyrkans dåvarande fastighet.

Kyrkogård

Kyrkogården kring Genarps kyrka består egentligen av flera olika kyrkogårdar som tillkommit under olika tidsperioder och är förlagda söder, norr och öster om kyrkan. Södra gamla kyrkogården är den äldsta och tros ha anlagts i samband med kyrkans uppförande i slutet av 1500-talet. Sannolikt fanns redan en begravningsplats som hörde till den tidigare medeltida kyrkan.

Kyrkogården nås från den västra ingången som markerats med dubbla murpelare. De två högre murpelarna i mitten har smidesgrindar, vilka tidigare hörde till ett inhägnat gravkor inne i kyrkan. Denna del av kyrkogården har kvar mycket av sin 1600-talskaraktär med få träd och gravar grupperade i klungor istället för i kvarter. Större delen av Södra gamla kyrkogårdens västra del är grästäckt och saknar gravar. I dess sydvästra hörn finns en gravrätt för slottsägarna vid Häckeberga slott, vilken brukades efter det att gravkoren i kyrkan slutade användas som begravningsplats.

Norra gamla kyrkogården användes fram till 1827 som åkertäppa av kyrkans orgeltrampare. Tanken var därefter att marken skulle användas som fattigtomt. Planerna förverkligades emellertid aldrig och i mitten av 1800-talet kom området att börja användas som begravningsplats. Idag präglas den norra gamla kyrkogården av en restaurering som gjordes år 1945. Kyrkogården ordnades då efter ett rutnätsmönster

med låga buxbomshäckar kring grustäckta gravar. Långa tujahäckar delar in den norra gamla kyrkogården, vilket ger den ett uttryck som skiljer sig från de övriga kyrkogårdarna.

Öster om de ovan nämnda kyrkogårdarna ligger Häckeberga kyrkogård, anlagd 1884. På denna plats låg den gamla byn fram till enskiftet år 1800. Muren som tidigare avgränsat den södra gamla kyrkogården i öster flyttades så att den istället utgjorde en förlängning på den södra muren österut. Mitt på Häckeberga kyrkogård står en hög obelisk i natursten som gravvård över Tönnes Wrangel och hans hustrus gravvalv. Genom sin parkkaraktär skiljer sig Häckeberga kyrkogård från de övriga kyrkogårdarna.

Östra kyrkogården som ligger öster om Häckeberga kyrkogård anlades 1912. Gångar och gravar är belagda med grus och kvarteren är indelade med låga buxbomshäckar. En trädkrans av alm, lind och lönn avgränsar delvis kyrkogården i norr, väster och öster.

Symmetriskt anlagd med rätlinjigt gångsystem breder Norra kyrkogården ut sig strax norr om Häckeberga kyrkogård. Området karaktäriseras av grusgångar och grusgravar, vilka delas in i lika stora fyrkanter av låga buxbomshäckar. I väster, norr och i öster avgränsas kyrkogården av en hagtornshäck och en trädkrans av ung oxel.

Byggnader på kyrkogården

En grupp byggnader bestående av pastorsexpeditionen från 1996, kyrkstugan som byggdes ut med toalett och pannrum 1973–1974 samt ekonomibygnader finns placerade nordväst om kyrkan, dvs. väster om Norra gamla kyrkogården.

Kulturhistorisk karaktärisering för Genarps kyrkoanläggning

Reformationen i Danmark på 1530-talet gav på samma sätt som i Sverige upphov till en stagnation inom kyrkobyggandet. Genarps kyrka har en särställning bland landskapets kyrkor som den enda bevarade som nyuppfördes i Skåne under 1500-talet. Byggnaden kan ses som ett uttryck för det som brukar benämnas ”adelsväldets tid” (ca 1536–1660), vilken ofta förknippas med den mängd privata renässansslott som nyuppfördes under tidsperioden. Häckeberga är idag ett 1800-talsslott ritat av Helgo Zettervall, men i Genarps praktfulla kyrka – byggd för den protestantiska gudstjänsten – vittnar ännu den moderna renässansarkitekturen om den elitkultur som spirade i det efterreformatiska Skåne.

Genarps kyrka är en av Skånes största landsortskyrkor och har stor betydelse för Genarps identitet och som symbol för bygden. Dess exteriör är i stort sett oförändrad sedan uppförandet. Planen i form av en treskeppig basilika, med vapenhus i sydvästra

hörnet, korets strävpelare och spirans smäckra resning är alla exempel på den medeltida kyrkobyggnadstraditionen. Kyrkans strama och osmyckade murytor hör även de samman med den senmedeltida tegelarkitekturens formspråk, men följer också protestantismens enklare och osmyckade kyrkobyggnadsideal. Trots att Genarps kyrka uppfördes för luthersk gudstjänst skiljer den sig alltså inte i någon vidare utsträckning från medeltida kyrkor. Samtidigt tar sig renässansens former tydligt uttryck i flera av kyrkans delar, tydligast i vapenhusets och sakristians gavlar. De svängda volutformerna och dekorativt utformade ankarslutar och element som fialer och kulornament är typiska för den holländskinspirerade arkitektur som var vanlig i Skåne under tidsperioden. Den strama enkelheten och avsaknaden av strävpelare var också typiskt för det holländska protestantiska kyrkobyggandet, och det är inte omöjligt att Ufstand anlidade just en holländsk byggmästare för uppdraget. Gavlar lika de i Genarp finns exempelvis i Trefaldighetskyrkan i Kristianstad, Baras kyrka, Västra Tommarps kyrka samt i slotten Svenstorp och Skarhult.

Kyrkobyggnadens i stort sett oförändrade murverk och takstolskonstruktion har omistliga värden som kunskapskälla till renässansens byggnadskonst. Murarna är uppförda i kryssförband, vilket är ett tidigt exempel på denna murningsteknik som slog igenom i landet under 1600-talet. Fogarna var ursprungligen ritsade.

Bly var förr ett relativt vanligt taktäckningsmaterial men merparten blytak har under senare tid ersatts av andra material som tegel, koppar eller plåt. Genarps kyrka är idag en av 28 byggnader i landet som fortfarande har kvar delar av sitt blytak. Korets blytak har därmed ett byggnadshistoriskt värde, och illustrerar samtidigt hur kyrkans övriga takfall en gång sett ut. Bly återfinns även i det enda fönster som inte byttes ut under restaureringen på 1870-talet, vilket sitter i sakristians norra murvägg. Det bevarade fönstret har ett pedagogiskt värde som exponent för hur kyrkans resterande fönster en gång såg ut.

Även kyrkans interiör har varit förskonad från några större förändringar och bevarar ännu stora delar av sin ursprungliga inredning. Kyrkorummet har en väl sammanhållen ljus interiör med osmyckade väggar i vitt, vilket är typiskt för det tidigprotestantiska kyrkorummet. Mycket av kyrkans ursprungliga inredning finns bevarad och har höga kulturhistoriska värden. Herrskapsbänkarna har en viktig funktion som förmedlare av kyrkans historia med kopplingen till Hack Ulfstand och Häckeberga. Predikstolen, som var ett viktigt inslag i de nya protestantiska kyrkorna, är ett tidigt exempel i landet. Dess höga placering anbefalldes i Danmark redan på 1540-talet eftersom prästens predikan blivit allt viktigare. Även herrskapsläktaren som tillkom under 1600-talet har med sin ovanliga placering och utformning höga konst- och kulturhistoriska värden.

Rekommendationer

- Kyrkan är som enda bevarade nyuppförda kyrkobyggnad från 1500-talet en oersättlig komponent i den skånska kyrkobyggnadshistorien och utgör med sin välbevarade exteriör och interiör ett omistligt nationellt kulturarv.

- Särskilt bevarandevärda exteriöra komponenter är kyrkans murverk och ursprungliga fogar på tornet, korets blytak, sakristians fönster och renässansgavlarna samt dekorativa kulornament, fialer och ankarslutar.
- Vid ilagningar av fogbortfall eller liknande i murverk ska rent kalkbruk användas, gärna i samråd med antikvarie/restaureringsarkitekt.
- Murverk i interiören och tornet samt takstolskonstruktionen utgör ett omistligt byggnadsarkeologiskt källmaterial.
- För att bevara kyrkorummets sammanhållna och rena arkitektoniska helhetsgestaltning bör försiktighet vidtas vid eventuella nya inventariers införande i kyrkan.
- Kyrkans herrskapsläktare och herrskapsbänkar bör bevaras på sin ursprungliga plats i kyrkorummet. Bevarade läktare i sidoskepp är sällsynta, pig- och drängläktarna har därför ett särskilt värde och bör ägnas en egen undersökning.
- Kyrkogårdens olika karaktärer är typiska för den tid då de tillkommit. Det är viktigt att bevara de olika kyrkogårdarnas tidstypiska strukturer och gestaltning.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap kulturmiljölagen.

Källor och litteratur

Bonnier, A-C, Sjöström, I, m.fl.: *Kyrkornas hemligheter*, Medströms Bokförlag 2013

Underhållsplan för Genarps kyrka i Genarps församling (2007-05-23), Ponnert arkitekter AB, Lund

Dahlberg, M (red.): *Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria*, Riksantikvarieämbetet 2008

Dahlberg, M (red.): *Skåne: Landskapets kyrkor*, Riksantikvarieämbetet, opublicerad

Dohrmann, E: *Genarps kyrkogårds historia*, övningsuppgift i kursen Trädgårds-historia I (5 hp), institutionen för landskapsplanering Alnarp, SLU 2002-11-19

Fernlund, S: *Kyrkor i Skåne – en kulturhistoria*, Bokförlaget Signum, Lund 1980

Gustafsson, E, *Studier i kyrklig konst och arkitektur tillägnade Evald Gustafsson*, Riksantikvarieämbetet, Stockholm 1992

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2014-06-27 och 2014-07-03

Fältinventering: Max Laserna

Kulturhistorisk karakteristik och rekommendationer: Max Laserna, efter samråd med referensgrupp utsedd av Lunds stift

Rapportsammanställning och foto: Max Laserna, byggnadsantikvarie

Kvalitetsgranskning: Henrik Nilsson, byggnadsantikvarie

Färdigställd: 2014-11-22